

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros Decretalium, Tomus ...

In Librum II. Decretalium, Per Triginta Titulos Distributum, In Quo Agitur
De Judiciis, Foro Competenti, Libelli Oblatione, Mutuis petitionibus, ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1708

Articulus IV. De causis, quæ in iudicium veniunt.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73001](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73001)

in ea; & habilitate ad novum officium obtinendum; imò & jurè optandi aliud (quorum primum habetur in c. *Pastoralis* 53. 2. *verùm de Appellat.* alterum c. *Pastoralis* 7. de *Cleric. excommunic.* tertium ex eod.) non tamen propterea amittit beneficium prius obtentum, nisi ab officio sit suspensus in perpetuum; quod non fuit in præfenti casu.

ARTICULUS IV.

De causis, quæ in iudicium veniunt.

65. **C**UM in omni iudicio præter partes necessarius sit Iudex; non autem Iudex quilibet de qualibet causa iudicandi auctoritatem habeat: quæstio est de quibus causis Iudex secularis, vel Ecclesiasticus, cognitionem assumere, ac exercere iudicaturam iure valeat? Et quamvis P. Thomas Sanchez l. 6. *consil. moral. c. 3. dub. 8.* causam *iudicialem* (per quam intelligit materiam, & originem alicujus negotii, nondum patefactam discussione, & examine) rectè dicat, esse duplicem, *Ecclesiasticam* (quæ ad Iudicem Ecclesiasticum pertinet, vel quia crimen est Ecclesiasticum, vel persona est Ecclesiastica) & alteram *secularem*, quæ scilicet ad Iudicem secularem pertinet: adhuc tamen inexplicatum manet, & valde controversum, quæ sit materia, & negotiorum origo pertinens ad hunc, vel illum Iudicem: & tribunalibus Laicorum plerumquè prætendentibus omnem quæstionem *de temporalibus*, sive sit *secularium*, sive *Ecclesiasticarum* personarum, pertinere ad suum forum. Ut igitur id amplius exponamus sit.

§. I.

An Iudex secularis cognoscere, ac terminare possit causas Ecclesiasticas?

66. **S**UPPONENDUM interim, juxta Pirhing. h. t. *sect. 2. c. 1.* quòd, loquendo generaliter, negotia, & causæ Ecclesiasticæ dicantur, quæcunque ad Ecclesias, & personas Ecclesiasticas spectant: & harum causarum aliæ sint merè, ac propriè spirituales, quæ propriè spectant ad spirituale regimen Prælatorum Ecclesiæ, ut sunt causæ beneficiaræ, decimales, matrimo-

niales; & universim omnes illæ, quæ vel ad Dei cultum, vel ad spirituales animarum salutem, & à peccatis curationem spectant: aliæ sint *temporales*, ut quæ sunt de Ecclesiasticorum dominio, contractibus, testamentis, ac similibus, & rursus aliæ *civiles*; aliæ *criminales*. Abb. in c. 2. h. t. n. 2. not. 3. & alii Canonistæ communiter, Gonzalez autem in c. 2. h. t. n. 8. distinguunt causas, & negotia *Ecclesiastica* in *merè Ecclesiastica*; in *Ecclesiastica*, & *mixta*. Causas verò *merè Ecclesiasticas*, sicut spirituales, vocat causas sacramentorum; *Ecclesiasticas*, quæ tam iure canonico, quam Imperatorum sanctionibus iudicio Ecclesiæ sunt reservata, ut causæ Ecclesiarum, vel personarum Ecclesiasticarum; cap. *quoniam de immunit. Eccles. l. 6.* Trident. *sess. 24. de reformat. c. 20. & sess. 25. c. 3. mixtas*, quæ licet naturâ suâ sint temporalia, eorum tamen cognitio ad utramque spectat jurisdictionem, tam secularem, quam Ecclesiasticam contra Laicos; unde præventioni in eis locus est, ut plura adducentes de his causis tradunt Martha *de iurisdic. 2. p. c. 1.* Bobadilla *lib. 2. polit. c. 17.* Salas *de legibus tract. 14. q. 96. disput. 9. sect. 5.* Sanchez *de matrim. l. 3. disput. 54.*

Supponendum 2. causas, & negotia *Ecclesiastica* paucis rectè posse dici ea, quæ gaudent immunitate, ac exemptione à foro Laicorum. Nam hoc ipso, quòd favore Religionis, & Ecclesiarum, aliquòd exemptum sit à foro seculari, necesse est, quòd pertineat ad forum Ecclesiasticum per dicta *sup.* Quia vero ex his quædam exempta sunt *ex natura rei*, ut causæ sacramentorum; quædam iure divino positivo, quædam solum humano, ut diximus l. 1. t. 2. *de constitut.* ideò non omnia eà vi censentur inter merè Ecclesiastica. Advertendum autem *immunitatem* Ecclesiasticam aliam esse *personarum*; aliam esse *rerum*; aliam *locorum*; aliam *causarum*, & quamlibet harum immunitatum tractari in hoc volumine decretalium. Nam de immunitate *personarum* agitur in c. *Clerici*; h. t. de immunitate *rerum*, & *locorum* c. *non minus* & c. *magnoperè, de immunitat. Eccles.* de immunitate *causarum*, in c. *Decernimus 2. h. t.* suppon. 3. in dicto c. *Decernimus*, generaliter statui, ne Laici *Ecclesiastica negotia* terminare præsumant

Tex-

Textus sic habet: *Decernimus autem, ut laici Ecclesiastica terminare negotia non presumant; & Episcopi, Abbates, Archidiaconi, & alii Ecclesiarum Prælati, de negotiis Ecclesiasticis, vel de aliis, quæ spiritualia esse noscuntur, aliquorum laicorum judicio, non disponant; nec propter eorum prohibitionem Ecclesiasticam dimittant justitiam exercere.*

68. Ex hoc textu sequitur 1. causas rerum, locorum, & personarum Ecclesiasticarum exemptas non posse cognosci, seu terminari à Judice Laico, seu seculari. Si enim est exempta, est eo ipso *Ecclesiastica*; sed causas Ecclesiasticas terminare non potest Judex laicus; ergo. dixi *terminare*. Nam, ut rectè notat Gonzalez *in cit. c. Decernimus, n. 3.* textus in vera lectura habet *terminare, non judicare*, ut ponit Raymundus. Nam *tractare negotium*, fieri potest vel *ministerialiter*, vel *jurisdictionaliter*. Tractare *ministerialiter* negotia Ecclesiastica possunt Laici, vel tanquam Procuratores, ut *c. 1. de pactis in 6*; vel ut Notarii teste Fermosino *hic q. 12.* vel tanquam assessores, aut consultores, ut notat Diana *p. 4. tr. 4. resolut. 38.* vel tanquam delegati à Papa, sed non inferiore; gloss. *in cit. c. 2. V. presumant*: non autem *jurisdictionaliter*, per clarum textum in dict. *c. Decernimus*.

69. Dices textum in *c. Decernimus* procedere de causis *merè* Ecclesiasticis, seu spiritualibus; non autem aliis propter rationes in contrarium, quas referemus à *n. 96.* & consuetudinem, & praxim hoc ævo contrariam, præsertim in causis civilibus, & concernentibus temporalitatem bonorum, quæ possidentur etiam ab Ecclesiasticis; & in his contra exemptionem juris, solum humani, dudum esse præscriptum à Tribunalibus Laicorum. Resp. nego anteced. Nam non tantum res *merè* spirituales, sed etiam ipsæ Ecclesiæ, personæ Ecclesiasticæ, & quæcunque bona ad eas pertinentia exempta sunt ab omni Laicorum jurisdictione, jure non tantum Ecclesiastico, & civili, sed etiam probabilius divino, saltem *tradito*, & per Ecclesiam explicato, ut fuse tradidimus *l. 1. a. 10. q. 7.* præsertim §. 8. ubi etiam resolvimus ea, quæ in contrarium afferuntur.

70. Sequitur 2. Episcopos, Abbates, Archidiaconos, aliósque Prælatos Ecclesiasticos

(quo nomine propriè veniunt, qui jurisdictionem ordinariam habent, juxta gloss. *fin. in c. Decernimus, & Abbas ibid. n. 16.*) non debere de negotiis Ecclesiasticis, præsertim spiritualibus disponere secundum judicium Laicorum; nec intermittere exercitium Ecclesiasticæ jurisdictionis per eorundem prohibitionem, vel oppositionem, ut definitur in *cit. c. 2. supr. n. 67.* Per hoc tamen non negatur, quòd laici possint tractare negotia, & causas temporales Ecclesiarum, & personarum Ecclesiasticarum ministerialiter, ut diximus *n. 68.* quin illis super ipsos Clericos præeminentia, gubernatio, vel potestas conferatur; ita Sylvester V. *Laicus q. 1. Abbas in c. 10. h. n. 18.*

Sequitur 3. quòd Judex Laicus auctoritate propriâ, & tanquam Judex Ordinarius, non possit cognoscere causas judiciales Clericorum merè civiles, quando illæ causæ versantur inter Clericos, vel contra Clericos, aut Ecclesias *c. 2. hic*: potest tamen id *ex commissione*, seu delegatione Episcopi, vel alterius Prælati Ecclesiastici; quia Judex delegatus non utitur suâ, sed auctoritate delegantis *L. 1. §. 1. ff. de officio ejus, cui mand. est jurisdic.* quod tamen non procedit de Universitate causarum; hæc enim ei delegari non potest; cum æquiparetur *ordinaria*: Felinus *in c. 2. cit. n. 1.* Excipe tamen causas feudales. Nam has cognoscet dominus directus, esto Clericus sit ejus Vassallus, & ille Laicus, *c. caterum. De Judicijs.* Excipe 2. nisi bona quæ habent, cum eo onere transierint ad Clericos, vel Ecclesias, ut maneant sub eodem foro, sub quo prius erant. Molin. *tr. 5. d. 6. n. 6. Gail. l. 1. observ. 30. n. 1. Layman in c. 5. de Judic. à n. 2.* Excipe 3. nisi principaliter agatur contra Laicum in causa evictionis rei emptæ à Clerico, cujus hic esse debet defensor necessarius, tanquam venditor. *L. Venditor 49. ff. de Judic. cum gloss. V. Judicijs.* Excipe 4. nisi Clericus alieno nomine conveniatur ratione officii. v. g. Tutoris &c. Pirhing. *de foro compet. n. 91. q. Præterea.* Excipe 5. nisi Clericus Laicum conveniat coram Judice seculari, & reconveniatur in causa civili coram eodem Gail. *cit. observ. 37. n. 6.* Sed an huic exceptioni locus sit? Dicemus *infra tit. 4. de mutuis petition.*

71

§. II.

An Jndex Laicus auctoritate propria, possit cognoscere directè de jure Patronatus?

72. **R**esp. negativè, ex c. *quantò*, 3. h. t. ubi Alexand. III. Regi Anglorum scribens, *quantò*, inquit, te divina gratia, summaque providentiâ majoris gratiæ privilegio decoravit, tantò viros religiosos majori debes charitate diligere, & in justitiis suis manutenere propensius, & favore, ut legitur in toto textu apud Gonzalez. Nam, ut habet textus. *Causa patronatus Ecclesiarum ita junctæ sunt, & connexæ Ecclesiasticis causis, quod non nisi Ecclesiastico judicio valeant definiri, & apud judicem Ecclesiasticum solummodo terminari*: cui cononat Clementina *dispendiosam*, eod. in quantum scilicet inhibet dispendiosam prorogationem litium ex subtili ordinis judicarii observatione satis frequenti apud Judices Laicos. Nec obstat ratio contrariorum opponentium, jus patronatus, quomodocumque consideratur, esse temporale. Nam si dotationem, aut Ecclesiæ constructionem attendamus; ipsæ temporales res sunt: si jus ipsum, quod Patronus consequitur, videlicet jus honoris in processione, alimentorum, & præsentandi; etiam temporalia esse quis ambigit? Quare laici, qui spiritualia possidere, & obtinere non possunt, cap. *Messana*, capit. *sacrosancta*, de elect. cap. *causam*, de præscript. jus patronatus possidere valent, sive jure hæreditario; sive alio. cap. 1. & 2. de jure patron. Clement. *si plures*, eod. titul. sive præscriptione, ut docet Barbosa 1. parte de præscript. 1. princip. quæstion. 9. Covar. in regul. possessor, 2. part. §. 10. Igitur, si omni respectu jus patronatus temporale est, & à laicis possidetur, ejus causæ cognitio ad Judicem laicum, non verò Ecclesiasticum spectat. Augetur hæc difficultas ex cap. *significavit* 41. de testibus, ubi Sabinensis Magistratus cognoscit de jure patronatus. Igitur non rectè asserimus ejus causæ cognitionem ad laicum spectare non posse.

Hæc, inquam, ratio non obstat. Nam Laicus possidet jus Patronatus solum ex gratia, & beneficio Ecclesiæ, nimirum potestate, in qua eos hæctenus Ecclesiæ susti-

nis, ut dicitur. c. *quantò*, cit. pro cuius explicatione notandum, olim constructi, vel dotanti Ecclesiæ nullum jus inde consequens fuisse; totumque jus instituendi Prælatos, & alia, ratione Ecclesiæ competentia retinuisse Episcopum proprium, qui eam consecravit; constat ex 16. q. 7. c. *omnes* 10. ibi: *omnes basilica, qua per diversa loca constructæ sunt, vel quotidie construuntur, placuit secundum priorum Canonum Regulam, ut in ejus Episcopi potestate consistant, in cujus territorio posite sunt*. Quia verò ex hoc fiebat, quòd Laici minùs promptè vel ædificarent, vel dotarent Ecclesiæ; intuitu majoris boni statuerunt; ut illis in ejusmodi Ecclesiis jus patronatus concederetur.

Hinc factum, quòd Galafius Papa illis 1. concesserit honorem in processionibus, ut habetur 16. q. 7. c. *pia mentis* 26. ubi scribens ad Senccionem Episcopum, *pia mentis*, inquit, complectenda est devotio, quæ se Julius nobis in re Juliana, sui juris fundasse perhibetur Ecclesiæ, quam in honorem S. Viti confessoris, ejus nomine, cupit consecrari. Hanc igitur frater charissime, si ad tuam diocesim pertinere non ambigis; ex more convenit dedicari, collatâ primitus donatione solenni, quam ministris Ecclesiæ destinasse se præfati muneris testatur oblator, *sciturus sine dubio, præter processiones, aditum, qui omni Christiano debetur, nihil ibidem se proprii juris habiturum*. id, quod etiam habetur e. immediatè sequenti.

Sub hoc Patres Concilii Toletani IV. ut refertur 16. q. 7. c. *quicunque* 30. concesserunt, ut Patrono egeno alimenta præstarentur; ac tandem etiam jus præsentandi, ut habetur ead. causa, & quæstion. c. *Decernimus*; id quod deinde confirmatum est in c. *Nobis de jure Patronatus*; & Trident. sess. 25. de reform. c. 9. ibi: *sicuti legitima patronatum jura tollere, piasque fidelium voluntates in eorum institutione violare æquum non est: sic etiam*, ut hoc colore beneficia Ecclesiastica in servitutum, quod à multis impudenter fit, redigantur, *non est permittendum*. Ut igitur debita in omnibus ratio observetur, decernit Sancta Synodus; ut *titulus juris patronatus sit ex fundatione, vel dotatione, qui ex authentico documento, & aliis jure requisitis ostendatur*. Ex his clarè constat jus

jus Patronatus esse *merum beneficium*, & *gratiam* ab Ecclesia fundantibus, & edificantibus, vel dotantibus Ecclesiam concessam.

75. Not. 2. in quaestione, an jus patronatus sit *spirituale*, vel *temporale*? esse naturam suam *spirituale* affirmavit à Joc, Andrea, Abbat, Siculo, Suarez l. 4. de Relig. c. 28. n. 7. & alii apud Gonzalez in c. *quando* 3. h. s. n. 8. Felinus autem, Panormitanus, & complures alii cum communi sentent. Theol. & D. Thoma. 2. 2. q. 100. d. 4. probabiliter volunt esse *connexum spiritualibus*, id, quod etiam dicemus suo loco de jure patronatus; cujus ratio est, quia licet in se sit aliquid temporale, supponit tamen principium spirituale; (nempe jurisdictionem Ecclesiasticam) cujus beneficium conceditur, ut dictum est; & tendit ad finem spirituale, nimirum, ut eligantur, ac presententur ministri Ecclesiastici, qui spirituale ministerium, & divina officia in Ecclesia peragant. Unde ait D. Thomas, *antecedenter esse annexum spiritualibus*, sicut vasa, & ornamenta; quæ, quia præparatoria sunt, sacra dicuntur, cap. *vasa*, cap. *Vestimenta*, de consecratione, *distinctione* 1. sic jus patronatus dicitur spiritualibus annexum, quia præparat ad actiones spirituales, quamvis relatè ad causam, ex qua descendit, dici possit *connexum consequenter*; quibus positis:

76. Resp. ad argum. in n. 72. jus patronatus in se quidem esse aliquid *temporale*; sed *non merè*, cum connexivè sit spirituale, ut dictum est. Laicis autem nulla potestas est disponendi de spiritualibus, non solum talibus per naturam, sed etiam per annexionem ex n. 66. præsertim cum jus patronatus sit Ecclesiæ Beneficium, & privilegium; in similibus autem pertineat causæ cognitio ad concedentem. Unde, speciale est, Ecclesiæ solius gratiâ, quod à Laicis possideri possit, ac in eos transire cum universitate rerum, quibus annectitur, ad c. *significavit*. 41. de testib. Resp. dictum capitulum non loqui de magistratu laico, sed Judice Sabinæ, seu Sabinensi, qui erat Ecclesiasticus, ut notat Gonzalez in cit. c. 41. n. 1. ex *historia Sabinensi*, ubi habetur, Episcopum Sabinensem, qui communiter est S. R. E. Cardinalis, & plerumque in urbe habitat, eoque tempore, quo Innocentius II. scripsit di-

ctum canonem in c. 41. ad Judicem, Sabinæ Vicarium, *non laicum*, sed *Ecclesiasticum*. Hinc etiam respondetur ad textum in c. *examinata*, de *confirm. util.* c. 1. de *jure patron.* c. cum *Bertholdus*, de *re judicat.* c. 7. & 13. de *jure patron.* ibi non agi de jurisdictione competente in causis juris patronatus, sed potius de modis illud consequendi; v. g. an fundum iure dederit &c.

Quod autem adducitur ex c. *filiis*, vel *nepotibus*, 16. q. 7. ubi, cum agitur de jure patronatus, dicitur: *Regis hæc auribus intimare non differant*; ex quo aliqui deducunt, laicos posse causas juris patronatus terminare, non probat intentum. Tamen enim aliqui velint, non principaliter ejusmodi causam posse deferri ad Regem, sed solum propter omissionem, vel vim Judicis Ecclesiastici, ut notat Gonzalez in cit. c. 3. h. s. n. 3. & videtur colligi ex textu c. *filiis* ibi: si autem *Metropolitanus talia gerat* (nimirum impediatur, ne filii, & nepotes decenter commoneant, si præviderint, sacerdotem, seu ministrum aliquid ex oblatiis rebus defraudare) Regis hæc auribus *intimare non differant*: rectius tamen dicitur, in tali casu id solum contingere ex delegatione Pontificia; non autem jure regio; cum textui in c. *filiis*, qui solum est Concilii Toletani IX. clare opponatur decisio recentior in c. *quando*. 3. h. s. quæ utique prævalet juri antiquo.

78. His addi possunt, quæ tradit Layman in cit. c. *quando* dicens: ex eo rectè deduci, causam juris patronatus per se pertinere propriè ad tribunal Ecclesiasticum (cum saltem connexivè sit spirituale, tanquam ordinatum ad spirituales beneficii collationem, & à Laicis possideatur solum ex gratia Ecclesiæ, nec sit ita laicis concessum, seu ab Ecclesia in laicos translatum, quò minus adhuc ejus dispositioni subiaceat) per accidens tamen, & consequenter, seu indirectè etiam Judicem secularem posse de illo cognoscere. 1. Si vendite cum omnibus juribus castro, cui annexum est jus patronatus, sententiam ferat, ut possessor emptori tradat castrum cum omnibus juribus, & patronatu. 2. Si Princeps aliquem, ob crimen perduellionis, condemnat, ac bonis omnibus exuat in pœnam delicti: tali enim casu etiam indirectè Reus exuitur jure patronatus, si annexum sit bonis

bonis confiscatis; qualiter nimirum etiam indirectè vendi, & emi potest cum universitate bonorum, c. ex literis, de jure Patronatus.

¶ III.

An Judex Laicus possit cognoscere de jure sepulchri?

79. **Q**uestio fieri potest, siue agatur actione reali (ut, si quærat, an alicuius factæ sepulturæ competat in tali loco Ecclesiæ, vel cæmeterii?) vel personali, puta, si Titius Caio promissit, quod ipse, ac hæredes majorum suorum tumulari possint. Ad 1. respondet Layman l. 4. moral. tr. 9. c. 2. n. 9. §. sexto notandum, quando de jure sepulturæ agitur judicio petitorio, seu causâ proprietatis, neminem Catholicorum negare, solius Judicis Ecclesiastici esse, cognoscere, ac judicare; per c. 2. h. t. de Jud. c. 3. eod. cum jus sepulturæ sacræ fundetur in potestate Ecclesiæ spirituali; c. causam 2. Qui filii sint legitimi.

80. Si autem jure possessorio, controversia est inter Juristas. Nam Selva p. 1. de beneficiis q. 7. n. 12. Petr. Greg. Tolos. de benefic. c. 40. n. 10. & alii apud Covarruviam in pract. qq. c. 35. Nicol. Garciam, p. 1. de beneficiis c. 2. n. 50. existimant, laicum etiam Judicem in causa possessionis v. g. beneficii, adipiscenda, retinenda, aut recuperanda, competentem esse. Probant ex doctrina gloss. in c. literas, de juramento calumnie; dicentis: possessionem rei spiritualis, non spiritualementem, sed temporalem esse; quia non in jure, sed in mero facto consistit; quod nequè in l. naturaliter §. 1. de acquirenda possess. dicatur, quod proprietas nihil commune habet cum possessione.

81. Sed contrarium probabilius est, ut docet Covarr. in pract. qq. c. 35. Gutierrez l. 1. Canonic. qq. c. 34. n. 22. Garcia p. 1. de benefic. c. 2. n. 5. Azor. p. 1. l. 5. c. 14. q. 1. & alii. pro quo supponendum, Laicum incapacem esse proprietatis juris spiritualis, consequenter etiam possessionis, ut deciditur c. causam, 7. de præscript. ibi: cum Laici decimas detinere non possunt, eas nulla valeant præscribere ratione; intellige seclusâ concessione Ecclesiæ, ex quo textu sequitur, jus spirituale nec præscri-

ptione accipi posse à Laicis, cum illud nequeant possidere, sine quo non procedit præscriptio; quod accipere de possessione civili, & juridica; quamvis quandoquè laici, facto solum, occupent, & detineant; sed injustè. Hinc Gregorius VII. in CC. Lateran. relatus in c. 16. q. 1. Decimas, 1. ibi: Decimas, quas in usum pietatis concessas esse, Canonica auctoritas demonstrat, à laicis possideri Apostolicâ auctoritate prohibemus. Sive enim ab Episcopis, vel Regibus, vel quibuslibet personis eas acceperint, nisi Ecclesiæ reddiderint, sciant se sacrilegii crimen committere, & æterna damnationis periculum incurrere.

Suppon. 2. causam proprietatis, sicut & possessionis circa spiritualia ad solum Judicem Ecclesiasticum pertinere. Nam, ut ait Gregorius Pontifex, scribens Duci Siciliae (ut habetur c. 1. de causa possessi) legali provisione decretum est, tam momenti, quam proprietatis causam, sub uno eodemque debere cognosci, & c. nulli, 10. de Judiciis, ubi habetur, quod causa continentia, seu causa plures partes, vel quæstiones in se continens, dividi non debeat; & puniendum esse, qui alium deinde super proprietatis quæstione judicem postularit. Ratio reddi debet, ut causa citius expediat; nam, qui de possessione cognovit, facilius proprietatis causam definit. Quibus positus.

Probatum responso: ejusdem judicis est cognoscere, ac judicare in judicio possessorio, & petitorio; ergo, qui nequit cognoscere super petitorio, seu proprietate juris spiritualis; nequit etiam super possessorio, seu possessione ejus ex n. præcedent. Sed Judex Ecclesiasticus nequit cognoscere super petitorio, seu proprietate juris spiritualis ex n. 79. ergo nec super possessorio, seu possessione juris spiritualis; jus autem sepulturæ sacræ, est jus spirituale, competens nimirum juri solum Ecclesiastico, cuius beneficio, & concessione à laicis possidetur; ergo. Confirmatur, Judex laicus non potest judicare de jure, cuius nec quoad proprietatem, nec quoad possessionem capaces sunt Laici, seclusâ indulgentiâ Prælati Ecclesiastici; sic enim numerari nequit inter merè temporalia; ad quæ solum extendit sese jurisdictio laica; sed laici juris spiritualis nec quoad proprietatem, nec quoad possessionem capaces sunt se-

clusâ

clufa indulgentia Prælati Ecclesiastici, ex n. cit. ergo

82. Ad rationes contrarias ex Gloss. in c. *litteras*, de juramento calumnia. Resp. 1. possessionem juris spiritualis posse dici *temporalem in se*; non autem *connexivè*, ut probatum est; ex hoc autem non sequi, eam cadere sub iudicium laicorum, ex n. præced. ex eo autem, quod consistat *in mero facto*, non probatur intentum; cum aliud sit factum, quod tendit ad accipiendum jus possessionis, *cujus quis capax est*; aliud, quod tendit ad jus possessionis, *cujus quis incapax est*; unde, cum possessio facti tendit ad possessionem juris spiritualis (quoniam hujus incapaces sunt Laici ex n. cit.) nequit super eo Judex laicus cognoscere vel in peritorio, vel possessorio propter rationes à n. 31. Et quamvis verum sit, proprietatem nihil commune habere cum possessione (*quoad acquisitionem*) cum separari possint, ut ex se constat; secus tamen est *quoad causæ cognitionem* ex n. 31. cujus ulterior ratio est; quia cum *super privilegiis sedis Apostolica causa vertitur*, nolumus de ipsis per alios judicari, ut ait Innocentius III. c. *Cum venissent* 12. h. t. at jus Patronatus, ratione fundationis, & dotationis, Laicis concessum in Ecclesiis, & Capellis (aut in quovis alio jure spirituali habendo, vel retinendo) est gratia, & privilegium illis concessum ab Ecclesia, ut dictum est supra, & tenet Jo. Bapt. de Luca tom. 3. *de jurisdict. p. 1. de preeminentiis, discur. su 12. n. 6. ergo.*

83. Dixi, cognitionem causæ de possessione juris, seu juridicæ, circa rem spirituales, quæ consistit in facto, tendente ad acquisitionem, retentionem, vel recuperationem juris spiritualis, esse solius Judicis Ecclesiastici; nam si sit mera possessio facti, non autem possessio juris, complures tenent esse causam mixti fori, puta, si Laicus Clericum vi deturbaret de possessione beneficii, decimarum Clericalium &c. quod quidem rectè dicitur, si non misceatur quæstio de possessione juris, vel proprietate circa jus spirituale. Nam si laicus conventus super solutione decimarum allegaret esse *Laicales, non Clericales*, tangeretur ipsa proprietas, seu jus spirituale decimarum, consequenter non ad laicum, sed ad Ecclesiasticum Judicem pertineret.

84. Ex hoc sequitur, si quæstio sit *meri facti* Tom. II.

(v. g. si Laicus injustè recusaret solvere decimas, vel cum injuria personali impediret Clericum ab usu juris patronatus, funeris, & similibus) super hoc posse illum etiam apud Judicem secularem conveniri; quia is non est judicaturus de jure, sed solo facto, seu injuria illata, qualiter fieret, si Laicus calicem consecratum abstulit, si personam Ecclesiasticam violavit, vel Ecclesiam invasit; sic Abbas in c. *litteras*, de juramento calumnia, n. 8. Gutierrez cit. c. 23. n. 42. Rebuffus tract. de decimis q. 10. n. 3. & alii; ubi tamen nota, nos loqui de quæstione *meri facti*, juxta dicta. Et hinc patet responsio ad 2. partem quæst. in n. 80. Sequitur 2. vitiosam esse consuetudinem Judicum laicorum, qui ortâ controversiâ inter laicum, & Clericum de decimis, (*an sint Laicales, vel Clericales*) cognoscunt de possessione Laici, dicentis esse *meri facti*, eamque laico contra Ecclesiasticos, si deprehendant, immemoriam esse, adjudicant. 1. quia tali casu quæstio principalis est de proprietate; cum ergo hæc pertineat ad Judicem Ecclesiasticum, ex n. 31. etiam ad eundem pertinebit causa possessionis, per n. cit. Deinde Laici decimas possidere non possunt absque titulo, seu legitimâ concessione: intellige juridicè, & utiliter ad præscribendum per expressum textum in c. *Causam*, relato *supr. n. 81.* ergo ad eum Judicem spectat, judicare de possessione, ad quem de titulo, seu legitimâ concessione; at hoc pertinet ad Judicem Ecclesiasticum, ut docet Abbas in c. *Quando* 3. h. t. n. 11.

Dices: minorem esse veram, quando titulus est spiritualis; non autem temporalis. Sed notandum, responsionem Pontificis in c. *causam* (quod Laicus decimas non possit possidere possessione nimirum juridicâ, & utili ad præscribendum) non fuisse datam de jure decimarum, *quæ sunt spirituale est*, seu in spirituali titulo fundatum: siquidem tale jus laicus ille sibi haud arrogaverat: consequenter intelligi debet de jure decimandi, quatenus à spirituali titulo separatim temporale quiddam esse potest, laicum tale jus possidere non posse; intellige hoc; proprio veluti motu, & facultate: Quamvis possidere possit decimas separatas à titulo spirituali per legitimam Ecclesiastici Prælati concessionem.

Not. 2. aliquas res esse, quarum possessio invol-

851

861

D

invol-

involvit titulum proprietatis, id est, quæ propter legum, aut Sacrorum canonum dispositionem possideri juridicè non possunt, nisi sub sit titulus, seu jus habendi, ac detinendi: sic, liberum hominem possidere non possumus, L. *qui universos*, 30. *de possessionem. ff. de acquir. possessione*: sed cum titulo, quo in servitute redactus sit, homo possideri potest: Ita etiam se habent omnia spiritualia, ut à laicis possideri non possint, sine titulo *privilegii*, seu *concessionis legitime factæ à Pralato Ecclesiastico*, per quam laicus capax possessionis reddatur. Et ita de decimarum jure, quod & ipsum suapte naturâ spirituale est, tradit Gl. recepta in c. *ex parte* 14. *vers. commo- do destituta, ibid. de restitut. spoliatorum*. Abbas Panorm. in c. *in literis* n. 24. *cod. tit.* ubi etiam habet. Quod laicus non potest petere restitutionem decimarum, & aliarum rerum spiritualium, tanquam spoliatus sit, nisi probet titulum: quia sine eo non potest illud jus possidere.

87. Ex his colligitur, quòd possessio juris *circa rem spiritualem*, ut legitima sit, requirat titulum proprietatis, seu jus habendi, ac detinendi, ejusmodi rem spiritualem; hoc autem quoad rem spiritualem laicus habere non potest, nisi Ecclesiæ concessione; ergo nisi prius doceat de tali titulo, non tenet illius juridica possessio: de jure autem proprietatis, seu titulo ab Ecclesia concessio habendi, ac detinendi rem spiritualem, cognoscere, ac judicare pertinet ad solum Judicem Ecclesiasticum ex n. 81. ex quo tandem fit, jus spirituale præscribi non posse à laicis, cum illud possidere non possint sine consensu Ecclesiæ, possessione juridicâ ut dictum est. Unde quando dicitur: *quidquid Principis privilegio acquiri potest, posse quoque obtineri consuetudine, vel possessione immemoriali*, procedit solum in illis rebus, quas quis capax est possidere juridicè, etiam sine privilegio, seu legitima consuetudine; non autem, si leges ejusmodi possessionem impediunt, nulla bona fides, vel possessio temporis, etiam immemorialis, ferre potest, ut detur possessio juris, justo nimirum titulo. *Nam ubi lex impedit usucaptionem, bona fides possidenti nihil prodest* per L. 24. *ff. de usucap.*

88. Quæres an, quando Clericus convenit Laicum coram Judice seculari, petendo aliquid ab ipso; & laicus, ut se defendat, re-

convenit Clericum in ead. causa, talis Judex possit cognoscere, ac judicare etiam de causa reconventionis? Ad hanc quæstionem respondet Sanchez l. 6. *Consil. moral. c. 1. d. 1.* certum esse, quòd non possit renunciari, consequenter ab eo judice judicari, 1. si causa est spiritualis, vel ei annexa; ex n. 66. Deinde, si est temporalis, & criminalis, sed criminaliter intentata, ad corporale supplicium, de quo infrâ n. 93. si autem materia foret civilis? negativam tenent Panorm. in c. *at si Clerici, de Judic. n. 22.* & plures alii apud Sanchez *cit. n. 2.* qui tamen contrariam sententiam vocat communem, & veram; sed de hoc dicemus in tit. 4. *de multis petitionibus, à n. 532.*

89. Cæterum, si causa merè temporalis ageretur merè civiliter, ex auctoritate, vel delegatione Episcopi, laicus in ea potest judicare Clericum; Episcopus enim ejusmodi causas delegare potest Laico; non autem criminales, aut spirituales, ex c. *significasti. 18. de foro compet.* ubi dicitur, quod quanquam laici possint jurisdictionem non sui Judicis prorogare, *Clerici tamen non possint*, nisi forte sit persona Ecclesiastica, & *Episcopi diocessani consensus accedat*; nam hoc casu Judex laicus ageret non jure suo, sed Ecclesiastico delegantis Episcopi, ad quem in hoc casu etiam fieri deberet (si quâ opus foret) appellatio. Delegatus enim nihil habet jure proprio. L. 1. *ff. de offic. ejus, cui mandat. est jurisdict.* quia verò in prorogatione jurisdictionis ad Clericum reconveniendum coram Judice seculari, is ageret jure proprio, etsi esset appellandum, id fieri deberet ad Superiorem Judicis laici, non potest coram Judice laico reconveniri Clericus cum consensu sui Episcopi, sic gloss. & Panorm. in c. 2. *de Judic. n. 5.* Ex hoc etiam respondetur ad eam quæstionem, *an Clericus in sacris, & à Laico institutus heres, ratione hujus hereditatis vocari possit ad judicium fori secularis?* Nam lite jam captâ vivo adhuc testatore. affirmandum judicat Sanchez *cit. dubio 2.* secus nondum captâ. Clerici enim à foro seculari etiâ ratione rerum non modò Ecclesiasticarum, sed etiam aliarum ad ipsos spectantium sic exempti sunt à foro seculari, ut in eodem nec licitè, nec validè conveniri possint, ex n. 66. Et ratio ulterior est, quia licet, si laicus fuisset heres, ratione hereditatis illius conveniri potuisset in judicio seculari; secus tamen, si sit Clericus; is enim

enim propter privilegium fori ab eo exemptus est.

§. IV.

An secularis possit esse Judex ordinarius in causis criminalibus Clericorum?

91

Dixi num. 89. ex auctoritate, vel delegatione Episcopi, Laicos posse judicare de causis civilibus Clericorum; non autem jure proprio; Judex enim ordinarius esse non potest, nisi ex officio proprio habeat superioritatem, & potestatem in alios; Laici autem respectu Ecclesiarum, personarum Ecclesiasticarum, ac in earum bona etiam temporalia id non habent, ex officio, & jure suo. Laici enim non praeesse, sed potius subesse debent Ecclesiasticis personis, quorum dignitas major, & altior est, per c. Duo sunt. 10. dist. 96. dixi jure suo; nam aliud est, ut jam praenotavimus, jure delegato Episcopi; excipe tamen primò causas feudales in materia feudali, ex c. Ceterum 5. h. t. ubi dicitur, si Ecclesia aliqua, v. g. Monasterium, quibusdam praedia concessit in feudum, & inter vassallos controversia oriatur circa feudum, tum ordinarius Judex, v. g. Episcopus, se immiscere non potest, sed quaestio illa feudalis coram domino feudi, qui in casu nostro est Abbas, agitari debet, dummodò actor ibi justitiam consequi possit, alioquin Ordinarius loci adiri poterit.

92

Ex hoc coll. 1. domino feudi competere jurisdictionem ordinariam (utpote concessam à lege) si inter Vassallos ejus controversia oritur, concernens feudum, ab ipso acceptum; ad hoc tamen requiri duo, nimirum 1. ut controversia sit super jure feudali, decidenda ex legibus feudorum. 2. ut uterque se agnoscat Vassallum ejus; nam si non Vassallus cum Vassallo litiget (& dominus feudi sit diversus ab ordinario) ad hunc recurri debet, ut colligitur ex l. 2. feudor. tit. 27. de pace petenda §. si duo, & si Vassallus litiget cum ipso domino feudi, cognoscere debent pares Curiae per cit. l. 2. Constitut. Imperialem; & praeterea, de prohib. feudi alienat. per Frideric. Colliges 2. si justitia apud dominum feudi obtineri non possit, accedi posse ad ordinarium Judicem rei conventi, ut dicitur c. Ceterum, in priori num. Nam universim loquendo, jurisdictio per specialem legem, vel praescriptionem competens inferiori judici devolvitur ad superiorem inferioris, si hic per negligentiam, vel malitiam nolit justitiam ministrare.

Tom. II.

Ante resolutionem notandum, quòd 93
Judex in tota sua latitudine comprehendat omnes jus dicentes, cujuscunque dignitatis sint, ut Praesides Proconsules, Rectores provinciarum & alios similes. Dicitur enim Judex (ut ait Sylv. v. eod.) quasi jus dicens populo; sive, quòd jure disceptet, id est justè judicet. cap. forus §. in omni, de verb. sign. Unde Judex est is, qui jure potest justum cuique decernere, & reddere. Ut Judicium scrutemur multipliciter, Judex in genere est triplex, quamvis sub tribus speciebus, seu membris variis contineat. Nam judex quidam est ordinarius, quidam extraordinarius. Ordinarius est, qui potestate ordinaria praeficitur à Principe alicui collegio, vel universitati ad universitatem causarum. Extraordinarius, qui habens potestatem delegatam non praeficitur alicui universitati, vel collegio, & est duplex, alter habens jurisdictionem ex partium voluntate, & dicitur arbiter, alio nomine compromissarius; alter ex commissione superioris, ut delegatus, ad certam causam, vel subdelegatus, cui nempe delegatus potestatem subdelegavit.

94

Not. 2. dupliciter in judicio agi posse de alicujus crimine, civiliter, & criminaliter, ut pluribus à nobis exponitur l. 5. decret. tit. 1. & observat Pereyra in Elucidario l. 1. elucidat. 8. num. marginali 173. dicens: est alius quoque modus, quo in judicio circa crimen dicitur agi criminaliter, & agi civiliter. Et quantum colligitur ex Molin. tom. 4. disp. 46. n. 14. agi criminaliter dicitur, quando agitur de infligenda poena delinquenti, ne crimen maneat impunitum: agi civiliter dicitur quando agitur de applicanda poena parti, & potius intenditur compensatio injuriae, quam puniatio criminis. Quod declarat Sanch. l. 7. Matr. disp. 46. n. 22. Tunc agitur criminaliter, cum petitur vindicta: civiliter, cum petitur restitutio damni illati.

Quaestio igitur in praesens est, an, Secularis possit esse Judex ordinarius in causis criminalibus Clericorum, jure nimirum suo,

95

D 2

suo,

fuo, & proprio, sive civiliter, sive criminaliter in iudicio agatur circa crimen aliquod eorum? de hoc agitur in c. Clerici 8. h. t. ubi Lucius III. ad Archiepiscopum strigoniensem ita rescribit: *cum Imperator dicat, quod etiam leges eorum non dedignantur sacros canones imitari, in quibus generaliter traditur, ut de omni crimine Clericus debeat coram Ecclesiastico iudice conveniri, nec debeat in hac parte canonibus ex aliqua consuetudine prejudicium generari; Clerici, maxime in criminalibus, in nullo casu possunt ab alio, quam Ecclesiastico iudice condemnari; etsi consuetudo regia habeat, ut fures a iudicibus secularibus iudicentur?* Idem pluribus locis statuitur, I. i. q. 1. de omni causa sive civili, sive criminali. c. 1. ibi: *nemo unquam Episcopum ad iudicem secularem, aut alios clericos accusare presumat.* c. nullus, ubi Bonifacius ad Episcopos Galliae, nullus, inquit, Episcopus neque pro civili, neque pro criminali causa apud quemvis iudicem, sive civilem, sive militarem producat, vel exhibeatur. *Magistratus enim qui hoc jubere ausus fuerit, amissionis cinguli condemnatione plectetur.* c. si quis, Sylvester in epilogo Concilii Romani, *si quis, accusans clericum in Curiam introierit, anathema sit.* Unde in Concilio Carthagenensi 8. statutum est, ut quicumque ab Imperatore cognitionem publicorum iudiciorum petierit, honore proprio privetur; si autem Episcopale iudicium ab Imperatore postulaverit, nihil ei obsit. Cui accedit constitutio Piissimi Imperatoris Constantini, quae, ut refertur c. *Continua* 5. I. i. q. 1. *Continua*, inquit, *lege sancimus, ut nullus Episcoporum, vel eorum, qui Ecclesiae necessitatibus serviunt, ad iudicia sive ordinariorum, sive extraordinariorum iudicium pertrahatur. Habent illi suos iudices, nec quidquam his, publicis est commune cum legibus.* Idem Constantinus Imperator praesidens in Sancta Synodo, quae apud Nicæam congregata erat, cum querelam quorundam Clericorum conspiceret coram se delatam, ait; *vos a nemine dijudicari potestis, quia ad Dei solius iudicium reservamini.* Plura de his V. l. 1. decret. tit. 2. a. n. 616.

96. Dices: sive priora, aut sequentia Ecclesiae saecula percurramus, inveniemus clericos in causis, praesertim criminalibus,

coram saecularibus iudicibus, non vero coram Ecclesiasticis fuisse accusatos. Divus enim Paulus ad Gallionem Proconsulem Achaiae (qui Senecae frater erat) cum deductus esset, & accusatus, Proconsul respondit: *si scelus aliquod, aut crimen poenae dignum commisit, ego illum puniam, & coercebo;* Actuum Apostol. cap. 18. Cyrillus Carthagenensis Episcopus accusatus a Donatistis, damnatus ab Arelacensi Episcopo, absolutus fuit ab Imperatore Constantino; Cyrillus Praeful Hierosolymitanus, absens damnatus a Synodo, appellavit ad Imperatorem, tanquam ad majus tribunal; de quibus videri potest Gonzalez in cit. c. 8. h. t. 4. n. 3.

Confirmatur 1. quia, quod adducitur in cit. c. 8. Imperatorem dicere, *Clericos de omni crimine debere apud iudicem Ecclesiasticum conveniri*, Justinianus Imperator (ut patet ex Novella 83. & cavetur etiam in Authent. Clericus, de Episcop. & Cleric.) intelligit *in omni delicto Ecclesiastico.* 2. quia exemptio Clericorum a jurisdictione saeculari solum provenit a jure positivo, ex concessione Ecclesiae, ut probant Menochius de recuperi remedio 15. n. 210. Duarenus de Sacris Ecclesiae Ministris lib. 1. c. 2. Bellarm. lib. 1. de Clericis, c. 25. Salas de Legibus tract. 14. disput. 14. Sect. 11. num. 118. Seu Imperatorum, ut vult Arnisetus de exempt. Cleric. cap. 3. sed nemo ambigit consuetudinem legitime praescriptam juri positivo derogare posse. *l. diuturna, l. de quibus ff. de legibus, cap. final. de consuet.* Igitur consuetudine introduci potest, ut Clerici etiam in causis criminalibus coram saeculari iudice conveniri possint. Consuetudo enim potest jurisdictionem tribuere illam non habenti, cap. *final. de offic. Archidiacon. cap. irrefragabili. 13. de offic. ordin. cap. auditis, de praescript.* Nam in causis criminalibus iudicandis vel non, quam plurimum operatur consuetudo, cap. *cum contingat 13. de foro compet.* Igitur & in Regno Ungariae consuetudine introduci poterat, ut iudices Laici cognoscerent de causis criminalibus in delictis temporalibus Clericorum.

Resp. ex eodem Gonzalez loc. cit. a. n. 97. 4. fuisse ostendi, a primis Ecclesiae saeculis tam a P. S. P. P. & summis Ecclesiae Praefulibus, quam ipsis etiam saeculi Principibus

bus fuisse cautum, & statutum, ne apud Judices seculares Clerici convenirentur; primam partem declarat ibidem n. 4. & alteram n. 5. Nec obstant allata exempla in num. priori. In illis enim casibus non est provocatum ad seculares Principes, ut ipsi jurisdictionaliter de causa cognoscerent; sed, ut in defectu Judicis Ecclesiastici, quod maxime fiebat durantibus persecutionibus, quas inferebant alieni à fide Christi, ut adversus violentias, & injurias à suis subditis protegerent, atque defenderent, ceteroquin omnino indefensi, infidelibus nihil, aut parum curantibus eorum immunitatem, hanc enim opem à quolibet injuste oppresso, ac indefenso, implorare jus concedit.

98. Ad Novellam 83. respondet Suarez l. 4. in defenf. fidei c. 15. n. 7. Justinianum in præjudicium Ecclesiasticæ libertatis nihil potuisse; & Novellam illam abrogatam esse per Authenticam, statuimus, c. de Episc. & Cleric. ubi Fridericus Imperator ita loquitur: *statuimus, ut nullus Ecclesiasticam personam in criminali questione, vel civili trahere ad iudicium seculare præsumat contra constitutiones imperiales, & canonicas sanctiones. Quod si actor fecerit, à suo jure cadat: iudicatum non teneat: & Judex ex tunc potestate iudicandi privetur. Sancimus etiam, ut si quis Clericis, vel Ecclesiasticis personis justitiam denegare præsumpserit, tertio requisitius, jurisdictionem suam amittat; id, quod jam ante Imperatores Theodosius, & Valentinianus statuerunt, volentes omnia privilegia, quæ sacrosanctis Ecclesiis, confugarum, aut Clericorum, aut aliorum Ecclesiasticorum causâ, legibus sunt præstita, intacta, atque illibata servari, ut dicitur in Authent. Si qua, de Episc. & Cleric.*

Cæterum, cum Pontifex in hoc c. specialiter respiciat dictam Novellam, merito censetur non adversari; sed potius omnino favere illi canonicæ Pontificis constitutioni, ut notat Gonzalez ad c. 8. h. t. n. 9. Nam ipse Justinianus Imperator in ea Novella 83. fatetur, se dictum privilegium, de quo ibi, dedisse ad petitionem Patriarchæ Constantinopolitani. ibi: *petiti sumus à Menna, Deo amabili Archiepiscopo, hujus felicissimæ Civitatis, & universali Patriarcha, hoc dare privilegium.* Petitio au-

tem, continebat, ut, cum tunc deficerent Judices Ecclesiastici, callentes pœnas à legibus civilibus pro criminibus secularibus, impositas, Judices seculares de illis cognoscerent, ne delicta manerent impunita; cui annuus Imperator, statuit, ut si quis habeat adversus eos, (nimirum Monachos, vel Clericos) quamlibet pecuniariam causam, prius ad Deo amabilem Archiepiscopum pergat, sub quo constitutus est, & interpellet eum, nec trahat ad auditoria civilia; neque à sacro cum vacare faciat ministerio; sed ex non scripto examinetur negotium sine damnis; & accipiat formam forsitan etiam scriptam, & si hoc quoque partes voluerint, & poposcerint, & liberentur alterutro certamine; & hæc est prima pars illius privilegii.

Altera verò sic habet: *Si verò, aut propter causam naturam, aut propter quandam fortè difficultatem, non fuerit possibile Deo amabili Episcopo decidere negotium, tunc licentiam esse, & ad civiles iudices pergere, & privilegiis omnibus custoditis, quæ Reverendissimis Clericis sacra præstant constitutiones, & litigare, & examinationem fieri, & terminum imponi liti; & ita liberam fieri causam clarissimis iudicibus secundum nostras constitutiones, vel leges, studentibus cum magnanimitate, & velociter lites decidere, ut non propter hujusmodi causas sacris amoveantur obsequiis, & cum oporteat Deum placari, & decencia sacerdotibus agi, auditoriis detineantur, & illis turpis, atque inhærente tumultu litigantium animabus.*

Tertia, si tamen de criminibus conveniantur, si quidem civilibus, hic quidem competentes Judices; in provinciis autem, earum Præsides, sive Judices, non transcendente lite mensum duorum spatium, ex quo liti contestatio fit, quatenus brevis imponatur causæ terminus. Illud palam est, si reum esse putaverit, eum, qui convenitur Provinciæ Præsides, & pœnâ iudicaverit dignum, prius hunc spoliari à Deo amabili Episcopo sacerdotali dignitate, & ita sub legum fieri manu.

Demum quarta, si verò Ecclesiasticum sit delictum, egens castigatione Ecclesiastica, & multa, Deo amabilis Episcopus hoc discernat, nihil communicantibus clarissimis provinciæ iudicibus; neque enim volumus talia negotia omnino scire civiles

judices: cum oporteat talia Ecclesiasticè examinari, & emendari animas delinquentium per Ecclesiasticam multam, secundum sacras, & divinas regulas, quas etiam nostræ sequi non dedignantur leges. Si verò quædam prius contestatæ sunt lites, hæc maneat in ipso Schemate, velocem accipientes finem: omnibus quæ jam à nobis sancita sunt, sive super sanctissimis Ecclesiis, sive super Deo amabilibus Episcopis, sive super Clericis, sive super Monachis, propriam virtutem habentibus.

190. Ex hoc textu clarè patet, dictam Justiniani Novellam constitutioni Pontificiæ in cit. c. 8. h. t. nullatenus adversari, sed potius favere, etiam supposita distinctione criminum in Ecclesiastica, & secularia, Nam prima expressè statuit in causis pecuniariis contra Clericos motis, adeoque civilibus, eos prius conveniri debere coram Ordinario suo, nec trahere ad auditoria civilia, nisi ordinarius propter notitiam causæ quandam difficultatem (ut insinuavit Patriarcha) non foret possibile Ordinario decidere negotium; & hoc casu posse pergi ad civiles judices, non ex obligatione, sed licentia ad Ordinarii instantiam indulta, custoditis tamen privilegiis omnibus, Clericis concessis à sacris constitutionibus.

191. Vbi autem conveniuntur de criminibus, pro quorum pœnis Patriarcha tunc petivit ab Imperatore Judices competentes, quod laborare defectu Judicum Ecclesiasticorum callentium leges civiles, quæ pœnam statuunt delictis secularibus, expressè distinguit Imperator, ibi: *est Ecclesiastica sint, respondet, Deo amabilis Episcopus discernat*, nihil communicantibus clarissimis provinciæ judicibus; nequè enim, inquit, volumus talia negotia omnino scire civiles judices; cum oporteat talia Ecclesiasticè (nimirum secundum canones, & Ecclesiæ jura) examinari, &c. ut retulimus n. 99. si autem secularia, petitioni annuens ait: *competentes Judices fore provinciarum Præsides*, ita tamen, ut intra duos menses à die litis contestatæ finis causæ imponatur. Non igitur excipit à foro Ecclesiastico delicta secularia Clericorum, sed tantum tamen indulget, ut ad Judices seculares deferri possint, prout petierat Patriarcha; nimirum, ut, ubi non sunt Judices Ecclesiastici, qui ejusmodi causas definire va-

leant, de licentia coram tribunali laico cognoscantur, custoditis tamen Clericorum aliis privilegiis omnibus. Hinc

102. Resp. ad 1. confirmat in n. 96. negandum esse, Imperatorem in ea Novella loqui solum de criminibus Ecclesiasticis Clericorum; patet enim statim ex ipso initio illius Novellæ, ubi sine ulla distinctione caufarum, & criminum indefinitè ait: *plurimas sacras scribentes leges, & de Deo amabilibus Episcopis, & reliquo omni sacerdotio, nec non de reverendissimis Monachis, & nuper hoc agentes, in quibus volumus reverendissimos Monachos apud solos civitatis Episcopos, sub quibus sunt Monasteria, conventiones suscipere.* Nec obstat, quòd in seqq. loquens de delictis asserat, *pro delictis secularibus competentes fore Judices, Provinciarum Præsides, non pro Ecclesiasticis*; hoc enim non statuit indefinitè, & tanquam legem; sed solum tanquam indulgentiam ad petitionem Patriarchæ, propter defectum Judicum Ecclesiasticorum, qui tunc, non callebant leges pœnales delictorum secularium; id quod confirmari potest ex aliis, quas statuit Justinianus; nam in Novella 79. apud quos oporteat causas dicere Monachos, & ascetrias, c. 1. apertè statuit, ut si quis *quamcunque habuerit causam cum personis sacris, apud civitatis illius Episcopum interpellat*; & civiles non sint penitus eis Judices; & c. 2. mandat omnibus præfectis, hanc communem legem custodiant, & nulla eorum fiat omnino corruptio, sed integræ ad honorem *reverendissimorum Monachorum* (ex quo patet, quod expressè de mulieribus dictum est, c. 1. intelligendum etiam de Viris Religiosis) custodiantur; ac demum c. 3. *sciant igitur* (loquens de temeratoribus hujus constitutionis) ait: *qui præter hæc aliquid egerint, si quidem Judex sit, qui talem proferre sententiam præsumpserit, quia ab administratione repellatur, tanquam divinitatè contumeliam faciens, & pœna 10. librarum auri unà cum officio suo multabitur.*

Ad 2. confirmat in n. eod. Resp. in ea quaestione, an exemptio Clericorum à seculari jurisdictione proveniat à jure divino? an verò à jure positivo? triplicem esse sententiam. Prima docet, provenire à jure; pro qua citantur Roa, Alciatus, Covarru: & alii apud Gonzalez in cit. c. 8. h. t.

11. Altera vult provenire à jure divino, pro qua ab eodem n. 10. referuntur Gloss. in c. *si Imperator*. dist. 96. & in c. *quanquam* de censibus in 6. Navarus, Jul. Clarus, Bonacina, Barbosa, l. 1. juris Ecclesiast. c. 39. §. 2. Lugo de Just. tom. 2. D. 36. l. 7. n. 10. Delbene de immunit. Eccles. in princip. & complures alii; & ex his quidam docuerunt immunitatem hanc à jure positivo fuisse inductam, postulante rectâ ratione, juri divino maximè congruente. Pereyra de manu regia l. 1. p. cap. 3. n. 3. Castillo lib. 2. contr. c. 5. n. 29. Morla in empot. tit. 2. q. 12. & alii apud Dianam p. 1. tract. 2. resol. 1.

103. Tertia porrò cum Gonzalez in hoc doctorum dissidio mediam viam amplectitur, & sequitur opinionem eorum, qui affirmant exemptionem Ecclesiasticam quoad spiritualia negotia à jure divino provenire; quoad causas verò criminales, & bona Clericorum à jure positivo originem trahere, licet potestas ipsa eximendi Ecclesiasticas personas, eorumque causas à jurisdictione sæculari, jure divino nitatur: ita docuerunt Victoria relect. 1. de potest. Eccles. sect. 7. Bellarminus, cap. 28. de clericis propof. Molina tom. 1. de justitia, tractat. 2. disput. 3. i. conclus. 2. Bobadilla lib. 2. polit. c. 18. n. 32. Christineus tom. 1. decision. 203. Saledo de leg. polit. lib. 1. c. 3. n. 18. Anhalt. de jurisdic. c. 2. per totum: & alii. Juxta hanc distinctionem, dicendum vult hæc sententia, Clericos in causis profanis, tam civilibus, quam criminalibus, ut sunt omnia delicta in Regem, vel proximum, non ratione ministerii Ecclesiastici, sed communia cum sæcularibus, ut furtum, damnum injuriâ datum, sive contumelia, rapina, item publica falsitas, cædes, & similia: item in causis civilibus, ut contractibus, negotiisque cæteris, & vindicationibus rerum, quas non peragunt, ut Clerici, sed ut quælibet privata persona, non esse exemptos expresso Christi Domini, aut Apostolorum præcepto, sed secundario per consequentiam juris divini elicito, à summis pontificibus Pro-lato, & ab Imperatoribus, Principibusque Christianis, vel tacito consensu, vel legis latis approbato.

104. Ex his opinionibus inter se oppositis, illam l. 1. tit. 2. de Constitut. à n. 640. amplexi sumus, quæ affirmat Ecclesias, per-

sonas Ecclesiasticas, earumque res, & bona exempta esse à jurisdictione sæculari jure divino saltem tradito, & per Ecclesiam explicato, Deo sic dictante, ac precipiente; ubi etiam respondimus ad ea, quæ in contrarium afferuntur; quo supposito ad dictam confirm. 2. in n. 96. Resp. 1. N. ma. Resp. 2. transmissâ mâ. saltem quoad eas actiones, ac negotia, quæ Clerici habent communia cum laicis; datâ etiam minori, prout jacet; nego conseq. imò ejus suppositum, quod consuetudo à Laicis præscribi unquam possit contra Clericorum immunitatem, (pone, etiam duntaxat jure canonico indultam) in personis, & rebus eorum; licet aliquid privilegio Ecclesiæ illis quandoque indultum sit; ratio hujus: quia, cum ad vim consuetudinis exigatur, ut rationabilis sit. c. *fn.* de consuetud. & procedat de consensu, saltem legali Principis, contra cujus legem nititur consuetudo, ut diximus l. 1. tit. 4. de consuetud. ea verò laicorum consuetudo nec habeat consensum legalem Ecclesiæ, contra cujus legem nititur, cum potius ubique reputetur tanquam corruptela, & bonis moribus adversa; nec unquam ad eum statum perducipossit; ut pro lege recipiatur; utpote ab ipsa non tantum Ecclesiæ, sed etiam Religiosissimis Principibus sæcularibus rejiciatur, ut loco cit. dictum; talis consuetudo nunquam præscribi poterit; præsertim, cum semper destituta maneat etiam tacito consensu eorum, qui ligandi sunt; cum vi potius, & oppressionem, quam studio communis boni ea jurisdictionis prerogatio in Clericos, plerumque contra mentem suorum Principum ab inferioribus tribunalibus, & Judicibus inducatur ejusmodi abusus, & perversa consuetudo.

Præter ea, quæ contra dicta resolvimus 105. l. 1. loc. cit. potest opponi 1. textus in can. 7. n. 12. concilii Matiseon. 2. in illis verbis: Nullus clericus de qualibet causa extra discussionem Episcopi sui, à sæculari iudice injuriam patiat, aut custodiae deputetur; quod si quicumque Judex, cujuscunque conditionis absque causa criminali, id est, homicidio, furto, aut maleficio, hoc facere præsumpserit, quamdiu Episcopo loci illius visum fuerit, Ecclesiæ liminibus arceatur. Ex quibus expressè constat de causa furti licere judici

dici seculari inter Clericos cognoscere.

106. Secundò textus in canone 6. Concilii Parisiensis 5. sub Clotario II. celebrati, in illis verbis: *Ut nullus iudicium de quolibet ordine clericos de civilibus causis, præter criminalia negotia per se distringere, aut damnare præsumat, nisi convincatur manifestus.* Tertiò, canon. 4. in Concilio Turracnensi à Gratiano, relatus in cap. nullus 15. q. 4. in illis verbis: *Ut nullus Episcoporum, Presbyterorum, vel Clericorum die Dominico propositum cuiuscunque causæ negotium audeat iudicare, nisi hoc tantum;* ut Deo statuta solemniter peragant; cæteris verò diebus convenientibus personis, illa, quæ iusta sunt, habeant licentiam iudicandi, *exceptis criminalibus negotiis.* Ex quibus ultimis verbis deduci videtur, Episcopum posse iudicare omnibus diebus, excepto Dominico; & de omnibus causis *exceptis criminalibus*: ergò de crimine cuiuscunque Clerici non potest iudicare.

107. Sed hæc non obstant. Hinc not. primis Ecclesiæ temporibus, in defectu iudicium Ecclesiasticorum, callentium leges civiles, qui pro delictis secularibus constituerant certas pœnas; & immunitate Ecclesiasticâ non satis tunc expositâ, ut notavimus à n. 102. factum esse; ut tunc *de consensu Episcoporum*, de delictis secularibus Clericorum iudices seculares cognoscerent, punirent, & iudicarent; quamvis, ut notavi, hoc non fieret *iure proprio Laicorum*, & absque Episcopi consensu. Hinc expressè Gelafius Pontifex, ut habetur c. Clericum. 11. q. 1. *Clericum*, inquit, *cujuslibet ordinis, absque Pontificis sui permisso, nullus præsumat ad secularem iudicem attrahere*, quo posito Resp. ad n. 105. à P. P. Concil. Matiscon. in dict. can. 7. nihil aliud intendi, quàm, *Episcopi permisso, pro tunc*, in ea Provincia potuisse furtum, aut simile delictum seculare à iudice seculari cognosci, & puniri, *salvis tamen semper, & custoditis in omnibus privilegiis eorum*, juxta dicta n. 102. Et juxta hanc responsionem etiam accipiendus est canon. 11. Concilii Epaunens. in illis verbis: *Clerici, sine ordinatione Episcopi sui adire, vel interpellare publicum iudicium non præsumant; sed etsi pulsati fuerint, sequi ad seculare iudicium non morentur.* Nam

hoc pro tunc fiebat in ea Provincia *de assensu ordinarii* ex causa in jam præmissis redita, *nunc verò*, ubi tot Ecclesiæ Sanctionibus, & claris juribus prohibitum est iudicibus, & Magistratibus Laicis, de causis Clericorum criminalibus cognoscere, nequè consentiente Episcopo tacite, aut expressè Clericus potest super ulla causa criminali coram iudice conveniri.

Ad CC. Parisiense in n. 106. respondet Gonzalez in c. 8. h. t. n. 14. ea verba (*præter criminalia negotia*) transcripta esse ex supra cit. Novella 83. Justiniani; quæ, cum non rectè percullisset Clotarius, generaliter usurpavit, & in suis Capitularibus transcriptis; & ideo postea à Carolo, & Pipino, juxta veram Ecclesiasticam disciplinam statutum, *de quocunque crimine à Clericis perpetrato, Episcopos, non verò iudices seculares, cognoscere debere.* Cæterum verba Clotarii eandem responsionem habent, quam n. 102. dedimus ad verba Justiniani, Ad 3. Resp. illa verba, *exceptis criminalibus*, referri solum ad cognitionem causæ, non qualemcunque, quæ nimirum præcedit degradationem; sed eam solum, quæ procedat ad sententiam criminalem, dictando pœnam sanguinis, præscriptam crimini lege seculari; quia tunc potius Clericum degradatum debet iudici seculari tradere, juxta tradita in cap. *cum non ab homine*, hoc titul. quia iudex Ecclesiasticus non debet sententiam sanguinis proferre, ut dicemus in cap. *sententiam*, ne Clerici, vel Monachi.

108. Quæstio ulterior est, vel an Clericus in criminalibus possit reconveniri coram iudice seculari *criminaliter*, seu ad vindictam publicam intentatis? Respondet Sanchez l. 6. consilior. moral. c. 1. d. 1. n. 5. certum esse, non posse; ratio sumitur ex dictis à n. 95. sic enim conveniretur coram iudice non suo: in causis autem, quæ solum intentantur civiliter, posse affirmant aliqui cum gloss. in c. *at si Clerici*, & c. *Multi*. 2. q. 1. V. *seculari*; sed contrarium verius est de iure communi, & secluso assensu Episcopi; cum Clerici (ut ostensum est supra) tam in personis, quàm rebus suis omnino exempti sint à iurisdictione laicorum, extra 5. casus quos enumerat Sanchez cit. à n. 5. ex quibus primus est, si reconveniantur coram iudice seculari in causis solum civilibus; sed hoc, secluso

seculso assensu Episcopi, jam negavimus; 2. in causa merè temporali, cum auctoritate Episcopi; 3. quando propter delictum deponitur, & traditur seculari potestati. 4. ratione feudi. 5. quando est incorrigibilis.

109. Quæstio est 2. an Judex secularis possit capere Clericum? respondet Sanchez cit. n. 11. quòd non, nisi in flagranti delicto, ut ipsum tradat Judici Ecclesiastico: quod, si secus faciat, sacrilegium mortale committit, & incurrit excommunicationem; conclusio hæc est omnium ita ille. Nec in hoc quidquam valet consuetudo Laicorum, etiam antiquissima; si enim nulla lex secularis prævalere potest adversus immunitatem Ecclesiasticam, & statuta canonum; nec id poterit consuetudo secularium; consuetudo enim pro lege recipitur, & est altera lex, & similem legi originem, ac obligationem habet: at nulla lex secularis prævalere potest contra statuta canonum, & immunitatem Ecclesiasticam; primò, quia talis consuetudo constanter reprobatur ab Ecclesia, consequenter semper est irrationabilis; adeoque nunquam pervenire potest ad statum, quo possit esse materia legis, sine qua non potest abrogare legem, aut canonem contrarium. 2. quia id utroque jure reprobatur, ut probavimus l. 1. tit. 4. & constat ex dictis hinc ergo.

110. Quæstio est 3. an Clericus à Judice seculari citatus, teneatur comparere coram eo ad allegandum fori privilegium? Resp. negativè, modò appareat ipsum esse Clericum; ita Julius Clarus in pract. criminal. l. 5. §. fin. q. 36. Gloss. in c. *Convenior*, 23. q. 8. V. *vel congrueret*; & c. *nullus Episcopus* 11. q. 1. V. *exhibeatur*; id, quod etiam tradit Perez l. 1. Ordin. tit. 3. l. & alij; ratio est ab exemptione Clericorum à foro seculari. Et ideò processus factus à Judice seculari, etiam ignoranter, contra Clericum nihil valet. Ratio, quia remotà jurisdictione judicis nullius sunt valoris ab eo gesta, c. *ex literis*. §. *fin. de offic. deleg.* Ita speculator, quem refert, & sequitur Perez, ibid.

111. Quæstio est 4. an Judex laicus capiens Clericum in flagranti maleficio teneatur illum statim remittere ad Judicem Ecclesiasticum, absquè ulla causæ cognitione? Resp. quòd sic, si notorium sit esse Cleri-

Tom. II.

cum, gaudentem privilegio fori; quia sic notorium est, jurisdictionem Judicis Laici in Clericum, remotum, seu nullam esse, & constat apertè ex c. *si Judex* mox citando, ibi: *si notorium fuerit, quòd idem malefactor sit Clericus, qui hujusmodi privilegio gaudere debeat, statim absque alia cognitione, vel fama publica, de hoc existere, aut ipse pro Clerico communiter habeatur: in continenti, etiam ante cognitionem de clericatu, Ecclesiastica curia debet tradi.*

Sed, si nec notorium est, esse Clericum; nec in Clericali habitu inventus est, non teneatur ipsum remittere, donec probet se Clericum esse, ac gaudere privilegio fori, tenent Navarr. in manuali. c. 25. n. 24. Sylv. V. *judex*, 1. q. 2. dicto 5. Tabien. verb. *judicare*, n. 14. Armilla, verb. *judex*, n. 20. D. Anton. 3. p. tit. 9. c. 2. §. 4. Sed ad hoc resolvendum, juvat c. *si judex* 12. de sentent. excommunic. in 6. ubi Bonifacius VIII, *si Judex laicus*, inquit, *malefactorem captum detineat, & is se Clericum dicens, ad curiam Ecclesiasticam petat remitti, vel curiam ipsam, tanquam suum Clericum repetat, Judice illum inspiciente Clericum, ac ob hoc minimè remittendum: dubitationis hujusmodi, an scilicet sit, qui reperitur Clericus, ad Judicem Ecclesiasticum (quia de re Ecclesiastica, & spirituali, vocato tamen Judice seculari, vel alio, cujus interest) cognitio pertinebit.* Ex hoc textu sequitur, ubi dubium vertitur, an quis sit Clericus, & gaudeat fori privilegio? veritatem examinare non pertinet ad Judicem secularem, sed Ecclesiasticum; quia de re spirituali, vel Ecclesiastica agitur dicto c. *si judex*, ita Covarr. q. pract. c. 33. n. 1. dicens esse omnium, & citans plures Paz pract. tom. prælud. 2. n. 9. Tabien. D. Ant. Suprà. Sylv. V. *judex*, 1. q. 6. in fine. Addunt hi Doctores, dempto Covarr. & Paz, vocandum etiam esse Judicem secularem, vel alium cujus interest, ut habeatur dicto c. *si judex*. Addit. Covarr. judices Ecclesiasticos, non seculares debere judicare, an Clerici juxta canonicas sanctiones fori privilegium amiserint? ex eo, quod tonsuram, & vestes Clericales dimiserint, idem tenet Paz ibi:

Nec obstat, contrarium fieri lege regià in Lusitania, Gallia, & Hispania, ut quidam volunt apud Barboz. in cit. e.

112;

E

si Ju-

si Judex n. 3. ac idem teneri à nonnullis aliis ibid. relatis, ex eo comprobantibus, quia hujusmodi quæstio est facti, & in facto consistit, cujus cognitio ab omni juris spiritualis cognitione remota est, & consequenter cessat reg. c. 2. de judic. Unde recepta est consuetudo, judicem laicum de his quæstionibus facti, circa Ecclesiastica, seu spiritualia negotia, posse cognoscere, veluti, si circa filiorum legitimitatem dubium sit, non de viribus matrimonii, sed an de facto matrimonium fuerit contractum? & in multis aliis similibus. Non, inquam, hæc obstant. Nam ad contrariam observantiam, si verum est, quod adfit, in regnis adductis, respondet Barbof. cit. id fortasse tribuendum alicui speciali Summi Pont. privilegio, vel consuetudini immemorabili, quam in hoc proposito tribuere posse jurisdictionem laico judici contra reg. cap. Clerici, de judic. super criminibus Clericorum *in minoribus*, multis latè adductis comprobatur D. Barbof. in *d. l. Titia n. 32.* Ad alterum ex ratione desumptum Resp. præsentem quæstionem non esse puri facti, sed involventis quæstionem juris, an gaudeat privilegio fori? cujus cognitio non est fori secularis.

Deducitur 2. pendente lite super Clericatu, & immunitate Clerici apud Judicem secularem detenti, hunc debere suspendere à cognitione super delicto, & aliis, donec Ecclesiasticus cognoscat super Clericatu; ita Paz cit. alias enim procederet dubius de jure sibi competente, ac exerceret actum jurisdictionis, de cujus usu sibi concessio suspensus est, neutram oppositorum partem prudenter amplecti valente intelletur; & constat ex textu infra n. 115. referendo; an autem pendente illà lite reddi debeat Judici Ecclesiastico? negat. Paz cit. apud Sanchez n. 17. in fine: videtur tamen probabilius, quod sic. Nam, cum cognitionem causæ super Clericatu, & competente fori privilegio, Judex Laicus debeat remittere ad Ecclesiasticum, & sit contra reverentiam status Ecclesiastici cognitionem causæ Ecclesiasticis debitam talem Judicem exercere in foro seculari, ac non suo, rectè sequitur, saltem ad hunc actum in tribunali Ecclesiastico à seculari Judice sistendum esse.

Quæstio est 5. quid dicendum, si Reus ipse, ante deprehensionem, pro laico publicè se non gerens, deprehensus fuit in habitu Clericali, tonsuram videlicet & vestes deferens clericales? respondet Bonifacius VIII. c. *si Judex: idem censemus* (quòd scilicet, *si notorium sit*) *nam talem debemus Clericum* (donec constet de contrario) *reputare; sicut de illo, qui in possessione ingenuitatis existit: si dicatur ab alio libertinus, legalis sanxit auctoritas, ut probandi necessitate non ipse, sed adversarius adstringatur. Justum est enim, ut ipse talis, quem gestat ex habitu* (quousquè appareat aliud) *presumatur, qualis is esse, cujus fere habitum, comprobatur.* Ex stigmatem namquè, consueto Fabricensibus imprimi, latitans Fabricensis agnoscitur. Et custodes aquarum (quos hydrophylacas nominant) quæ eis inungi solet annotatione signati manifesti sunt omnibus, & angariatum nomine non tenetur. *Isquè status alicujus esse videtur, in quo ipse deprehenditur, donec contrarium doceatur.* Subjungit autem statim Pontifex: *non sic autem volumus observari, si ante deprehensionem pro laico publicè se gerebat, ac pro tali communiter habebatur, quamvis deprehensionis tempore repertus fuerit in habitu clericali: tunc enim restituendus non est, quousque fidem de titulo fecerit clericali; cujus eidem probationis onus incumbat, propter presumptionem, quæ adversus ipsum orta est ex declaratione laicalis habitus præcedenti.* Contra eum tamen interim quivis processus Judicis penitus conquiescat.

Præter hæc not. 1. in casu, quo Clericus ob maleficia captus à seculari Judice, remitti debet ad Judicem Ecclesiasticum, id fieri debere, Clerico etiam invito, & contradicente; sic Carolus de Grassis, de effectibus Cleric. effect. 1. n. 329. Clericus enim cessione juris ex privilegio fori, utpote jure nullà, non potest præjudicare Judici suo. Not. 2. quamvis Clericatus non probetur ex eo, quòd quis incedat in habitu, & tonsura, nisi doceat de titulo, ut per Mascard. de probat. conclus. 302. præsumi tamen, dum constet contrarium, ex textu c. *si Judex*, relato num. 111. Unde quando Barbof. in dict. c. *si Judex* num. 10.

cum aliis ait: Clericatus qualitatem non præsumi; & dicentem, se Clericum probare debere, ex Menochio de præsumpt. l. 6. præsumpt. 76. n. 1. intelligendum est; si deprehendatur sine habitu, & ante deprehensionem se publicè tanquam laicum gessit, ut dicitur in textu, de quo n. 115.

Not. 3. Clericatum probari per famam, vel communem existimationem, ut per Flamin. Patif. de resignat. benefic. lib. 4. q. 2. n. 70. & lib. 10. q. 3. num. 34. Mart. de jurisd. p. 2. c. 31. num. 7. Nicol. Gar c. de benef. p. 7. c. 1. num. 140. item per literas Episcopi, attestantis se contulisse ordines illi, qui se Clericum asserit, ut per Mascard. conclus. 305. Flamin. Patif. de resignat. benefic. lib. 10. quæst. 3. num. 30; & juxta gloss. in c. si Judex, per testes. Nam deficiente, seu deperdito ordinationis instrumento, Clericatus potest per testes, saltem duos probari, ut docent Covarr. pract. c. 33. n. 3. Salzedo in pract. c. 62. à n. 16. Mascard. concl. 303. n. 6. quod extendit etiam ad testes singulares Farinac, in praxi criminali p. 2. q. 64. n. 281. & sufficere unum tantum, si non agatur de alicujus præjudicio, ut docent Rebuff. in tract. nominat. q. 22. n. 14. Zerol in praxi Episcop. p. 1. verbo *Bulla*, vers. *ad tertium*, si deponant vidisse Clericum celebrantem; & quòd communiter, & publicè pro Clerico habebatur, Mascard. d. concl. 203. n. 1. & 2. & alii.

§. V.

Quas causas cognoscere ac judicare possit
Judex Ecclesiasticus?

115. **R**esp. causas civiles, & temporales ad Magistratum secularem spectantes, directè, ac ordinariè non posse cognosci à Judice Ecclesiastico, etiam Papa c. *novit*. 13. de Judic. Colligitur etiam ex c. *licet* 10. & c. *ex tenore* 11. de foro compet. in quo casus iste continetur: Rex Franciæ, & Rex Angliæ super quadam discordia, quam inter se habebant occasione feudi super comitatu Pictaviæ, composuerunt ad invicem, & compositio illa fuit hinc inde juramento firmata: tandem Rex Franciæ, non obstante juramento, venit contra illam compositionem occupando dictum comitatum: Rex Angliæ sæpe monuit il-

Tom. II.

lum, ut compositionem servaret, & pacta inita inter eos; sed cum ille desistere noleret, Rex Angliæ denunciavit hoc Ecclesiæ: unde dominus Papa, intellectâ denuntiatione illâ, quia ille veniebat contra pacem, & pacis foedera juramento firmata, cum ad ipsum pertineat corrigere de peccato quemlibet Christianum, sibi D. Papa prælati Franciæ, & primò inducit contra eum illam auctoritatem Evangelii: nec tamen propterea in hoc derogare vult in aliquo jurisdictioni illius, nec intendit judicare de feudo, sed decernere de peccato illius, cujus censura ad ipsum spectat: nisi per privilegium, vel contrariam consuetudinem juri communi sit detractum. Tandem ostendit, quòd ipse non debet sibi injuriam reputare, exemplo Valentiniani, & aliorum Imperatorum, ostendendo, quòd ad ipsum pertinet corrigere quemlibet de peccato, & pacis foedera reformare; unde committit causam istam cuidam Abbati, qui de plano de querimonia illa cognoscat, quòd si Rex Franciæ humiliter non acquieverit, præcepit cuidam legato, quòd ipse procedat in negotio secundum formam sibi traditam.

Ex hoc deducitur 1. ipsum summum Pontificem agnoscere, non tribuit Ecclesiæ jus, directè judicandi causas merè temporales; ut ipse protestatur statim in principio dicti c. *Novit*. ibi: *novit ille, qui nihil ignorat*: & infra. *Non putet aliquis, quòd jurisdictionem illustris Regis Francorum perturbare, aut minuire intendamus*; cum ipse jurisdictionem nostram nec velit, nec debeat impedire. Nam potestas Ecclesiastica, & secularis, diversæ sunt; quare una alteram impedire non debet, ita, ut nec secularis se immisceat negotiis Ecclesiasticis; nec Ecclesiasticus Judex immisceat se negotiis secularibus aliorum regnorum.

Et idèd etiam, ut habetur in c. *licet* 10. de foro compet. rescriptum à Laico contra laicum, in causa non Ecclesiastica, impetratum à Papa, est ipso jure irritum. Rationem dat Innocentius hîc, quia in causis temporalibus Christianorum, Papa jurisdictionem non habet, nisi temporali suæ jurisdictioni subjecti sint; excipe, nisi Judex secularis partes gravet, vel justitiam eis administrare nolit, tum ad Episcopum, vel Papam recurri potest; id verò (uti in

textu.

textu indicatur) dicitur propter consuetudinem, *qua eo loco, & tempore viguit*; alioquin verò, spectato communi jure, si Judex secularis inferius aliquem gravet, vel justitiæ administrationem neget, ad Superiorem ipsius, videlicet Imperatorem, vel Regem ejus querela deferri debet, uti hic tradit Innocentius. n. 1. Imola n. 10. Sed tum demùm ad Judicem Ecclesiasticum deveniendum est in causa temporali, si nullus Judex secularis reperitur, qui justitiam administret, uti hic notavit Abb. n. 9. & consentit c. *si duobus. 7. & denique*, de appellat.

Idem dicitur in c. *ex tenore. 11. de foro compet.* Cùm enim Vidua quædam litem haberet cum aliquo super hæreditate sibi debitâ, eam Papa quibusdam Judicibus Ecclesiasticis delegaverat; sed Comes de Britannia, sub cujus jurisdictione temporali contententes partes erant, volebat, ut controversia in suo tribunali definieretur, promittens, se justitiam plenè administraturum: at cùm Judices delegati acquiescere nollent, Comes quæstus est Innocentio III. qui respondit: *viduis se ita patrocinium debere, ut tamen aliis iniustitiam non irroget*; ideo mandat, ut, si causa, de qua agitur, Ecclesiastica non sit, eâ superfedeatur; quòd si verò Vidua justitiam obtinere non possit apud Judicem secularem, tum ipsi causam decidere aggrediantur.

118.

Deducitur 2. licet causa dotis, & alimentorum ad Judicem tantùm secularem pertineat, si per se, ac principaliter tractetur in judicio; quia sic est causa merè profana; sin autem ortâ controversiâ circa matrimonium, per accidens interveniat quæstio de dote, eandem una cum causa matrimonii à Judice Ecclesiastico tractari posse. Deducitur 3. Laicum, ratione peccati subijci foro Ecclesiastico, sive commissi, sive evitandi, id, quod procedit etiam, si agatur de violatione pacis juratæ, ut aperte constat ex casu in c. *Novit.* supr. & tenet eum communi. Barbosa ibid. n. 6. ac in casu, quo Papæ peccatum alterius denuntiatur judicialiter; Pirhing. de Judic. n. 66. ex universali regula, quòd Prælati Ecclesiastici sit, per viam denuntiationis Evangelicæ de quolibet peccato mortali subditos corrigere; & si opus sit ad emendationem per censuras compellere.

119.

Ex eadem causa Papa cognoscere potest

de causis feudalibus, sed indirectè solum, nimirum ratione peccati. Nam in quæstionibus, quæ circa feuda Principum secularium oriuntur, Papa se non immiscet; cùm talis cognitio pertineat, spectato communi jure, ad dominum feudi, vel ad pares Curie, uti supra dixi in c. *ceterum.* Dixi: *communi jure*; quia per privilegium aliter constitui potest, ut quæstiones de feudo ab aliis decidi debeant, fortè enim inquit Innocentius hic n. 5. Rex Angliæ Johannes habebat privilegium à Ludovico Rege Gallie, ut in quæstionibus ortis super feudo comitatus Pictaviæ, non ad ipsum Gallie Regem, tanquam feudi Dominum, aut Regni proceres judicium spectaret; sed communi partium consensu Judices, aut arbitri statuerentur.

Præter hæc quæres 1. an Clerici, seu Ecclesiastici possint esse Judices in politicis, & secularibus ex delegatione Principis Laici? Resp. posse per c. *inter dilectos. 6. §. secundo per instrumentum*, de fide instrum. intellige, *in causis civilibus*; cùm in iisdem etiam possint esse Judices ordinarii, ut patet ex textu in cit. §. *ibi: secundo per instrumentum sententie Asperti, quondam Mediolan. Archiepiscopi, quam ex delegatione Ludovici Imperatoris tulit, super his pro Monasterio, contra A. præfati Luithardi nepotem, qui super his Monasterium molestabat.*

120.

Quæres 2. an aliquis possit esse judex in causa propria? Resp. id posse Principem, seu Judicem, qui superiorem non habet per L. 41. ff. de hæredibus instit. junctâ gloss. marginal. Nec obstat ad Judicium requiri tres personas, Judicem, Actorem, & Reum; nam hoc est juris tantùm positivum, non ex natura rei; & confirmari potest ex c. 2. de in integrum restitut. *¶. Nos igitur*: ubi Pontifex in causa controversiæ exemptionis ab ordinario, negligentia Procuratoris, non allegata, ex quo præjudicium sedis Apostolicæ nascebatur, adeoque etiam *in causa propria*, sententiam definitivam tulit.

Dixi Judicem, qui Superiorem non habet; nam inferior in causa propria Iudex esse non potest. L. *unica, C. nequis in sua causa*; & c. *inter querelas, 23. q. 4.* ubi Gregorius scribit Ianuario Episcopo, & inter querelas, ait, multiplices, Isidorus vit clarissimus à fraternitate tua se frustra ex-

com-

communicatum; anathematizatumque conquestus; Quod, ob quam rem factum fuerit, dum à Clerico tuo, qui præsens erat, voluiffemus addiscere, *pro nulla alia causa*, nisi pro eo, quod te injuria verat, factum innotuit. Quæ res nos vehementer affligit: quod, si ita est, nihil te ostendis de cælestibus cogitare, sed terrenam te conversationem habere, significas: *dum pro vindicta propriæ injuriæ (quod sacris regulis prohibetur) maledictionem anathematis inuexisti*. Vnde de cætero omnino esto circumspectus, atque sollicitus, & talia cuiquam pro defensione propriæ injuriæ tuæ inferre denud non præsumas. Nam si tale aliquid feceris, in te scias postea vindicandum.

122. Ab hac tamen regula (quod *inferior non possit esse Judex in causa propria*) excipe. 1. nisi tali Iudici facta sit injuria, quæ sit notoria; quia tunc cessat causa suspicionis, & Iudex potius est executor pœnæ, vel juris; Abb. c. *in genesi* de Elect. n. 8. intellige, si sit Iudex ordinarius: & injuria sit facta officio, & pœna ad vindictam publicam; non autem, si sit arbitraria, vel applicanda parti; Gail. l. 1. observ. 39. nam quoad hoc potest esse suspicio excessus in puniendo; præsertim, si pars læsa propinqua sit illi. Excipe 2. nisi alicubi consuetudo sit recepta, quod Episcopi in causis ad ipsos spectantibus dare soleant Iudices non suspectos parti. Nam consuetudo legitima dat Iurisdictionem; Felin. in c. *cum venissent*. 7. de Iudic. n. 7. quibus positus:

123. Dubium 1. an Iudex Ecclesiasticus possit esse Iudex in causa suæ Ecclesiæ? Resp. si causa Ecclesiæ directè, & principaliter spectet *ipsius Iudicis tantum personam*, non posse. c. *inter* 23. q. 4. junct. gloss. *fin.* ubi Gregorius scribit Ianuario Episcopo, reprehendens eum, quod, ob injuriam propriæ personæ, quandam excommunicaverit: Resp. 2. si causa Ecclesiæ directè spectet ad mensam Prælati non posse; sic enim censetur esse causa propria, ut dicitur c. *biduum*. & *si quis ipsius*. 2. q. 6. textus habet: si quis ipsius quidem, à quo appellavit, adeundi facultatem non habuerit, ut secundò ei libellos daret, ejus autem, quem appellavit, habeat copiam, videndum est, ut ei præscribi possit, quod eum non adierit. Et hoc jure utimur, ut

si alterius adeundi fuerit copia, præscriptio locum habeat: *in propria causa biduum accipitur*. Propriam causam ab aliena quemadmodum discernimus? Et palam est, eam propriam esse causam, cujus emolumentum, vel damnum ad aliquem suo nomine pertinet. Ex hoc deducit Pirhing, de Iudic. n. 76. eum nec posse incidenter judicare, propter eandem, quæ in prioribus, rationem: potest tamen judicare in causa suæ Ecclesiæ, quando causa directè, & principaliter respicit ipsam Ecclesiam. gloss. in c. 1. de pœnis in 6. V. *punire*; ubi tamen nota, illum à parte posse recusari, ut Judicem suspectum, propter conjunctionem, quam Prælati habet cum suâ Ecclesia. arg. c. *insinuante* 25. de offic. Jud. delegat. sic litigans cum Canonico potest recusare Canonicum ejusdem Ecclesiæ, tanquam Judicem suspectum, propter præsumptionem affectus singularis erga suum Confratrem c. *cum Raphaël* 10. eod. Si tamen Episcopus, judicans in causa suæ Ecclesiæ, non recusetur à parte, sententia ab eo lata valet; quia licet ejus jurisdictio per exceptionem elidi possit; tenet tamen, si non elidatur. Abb. c. *in Genesi*. de Elect. n. ult. Et hoc verum est, licet aliàs regulariter nemo possit esse Judex, vel arbiter in propria causa, ne quidem Adversario consentiente; & sententia, vel arbitrium tali casu invalidum sit. L. *penult.* ff. de recept. arbitr. junct. gloss. V. *imperare*. Decius c. *cum venissent*. de Iudic. n. ult. Porro quæ diximus de Episcopo judicante in causa suæ Ecclesiæ, intellige, si procedat judicialiter. Nam extrajudicialiter potest ad defensionem suorum jurium, vel Ecclesiæ suæ infligere censuras; modò bonâ fide sit in eorum possessione; arg. c. *dilecto*. c. *Venerabilibus* V. *attamen*. De excom. in 6.

Dubium 2. est an Iudex Ecclesiasticus possit judicare de sua jurisdictione? ut, si contingat dubitari, an causa, ad ipsum delata, sit sub ejus foro? idem est de Iudice Laico: Resp. quod sic; sed cum limitatione, ex L. 2. ff. si quis in jus vocatus; & L. *si quis ex alieno*, de Iudicijs; & colligitur ex c. *Pastoralis*. 14. de rescript. ubi dicitur si duo rescripta super eadem causa ad diversos Iudices à sede Apostolica pervenerint, & dubitetur, an prius per posterius revocetur? tum, si una pars Iudicem de-

legatorum alteri deferre velit, ut cognoscat, ad quos Iurisdictio pertineat? illi soli, quibus defertur, hoc dubium, dirimant, antequam de causa principali cognoscatur. Quod si neutra pars Iudicium alteri deferre velit, tunc simul utrique, inspectis rescriptis, eorumque datis, definiant, utri parti potius Iurisdictio competere debeat? Quod si inter se non consentiant, hoc casu (tamen si plures sint Iudices ex una parte delegati, quam ex altera parte) communi partium litigantium consensu arbitri eligendi sunt, qui controversiam hanc definiant, videlicet, ad prioresne, an ad posteriores Iudices cognitio pertineat?

Ex hoc enim deducitur, quod, si Iudex Ordinarius, aut delegatus, orto dubio de Iurisdictione sua in certa causa, bona fide, ac probabiliter pronuntiet, se competentem; atque a sententia hac interlocutoria non appelletur; processus, & sententia in causa principali valebit; esto postea comperiat, ab initio verè competentem non fuisse: constat ex citatis Iurisdictio; quod tamen accipe, quando *dubium* censetur circa *Iurisdictio*; nam quando est circa ipsam personam (ut si ei objiciatur, quod sit excommunicatus, infamis, amens, suspectus) inhabilis est ad iudicandum super his defectibus. Gail. l. 1. observ. 34. n. 6. quæ limitatio etiam adhiberi debet, si iudicet de Iurisdictione (rationabiliter dubia) *in suum commodum*. L. de Iure. ff. ad municipales. Unde quando dicitur: *nemo in propria causa Iudex esse debet*, intellige, si directè fiat in propriam utilitatem, & commodum iudicantis; non autem, ut fungi possit ordinario, & publico officio suo. Nam Prætoris est iudicare, an sua sit Iurisdictio? gloss. in L. *si quis*. cit. V. *estimare*.

235. Not. præterea, quod, si Iudex Ordinarius, aut delegatus, orto dubio de Iurisdictione sua in certa causa, bona fide, ac probabiliter pronuntiet se competentem; atque a sententia hac interlocutoria non appelletur, processus, & sententia in causa principali valebit; esto postea comperiat, ab initio verè competentem non fuisse, quia hæc est mens ac voluntas committentis Iurisdictio, ut orto dubio (num Iudex in causa aliqua cognoscere possit?) ad ipsum pertineat determinare, & secundum id procedere. Verùm hoc intelli-

ge, ut non procedat, si Iudicis Iurisdictio fundata non sit, seu, quod idem est, si ejus Iurisdictio fundari non possit per pronuntiationem dicentis, *se competentem esse*. Iudex enim in causa principali procedere nunquam potest, nisi certus sit de Iurisdictione sua; cum neque Tutor administrare possit, nisi certus sit, se Tutorem esse per L. *Quero*. 3. ff. de eo qui pro Tutore.

Duobus autem modis contingit, Iurisdictio Iudicis fundari non posse 1. si ex parte rescripti, seu præsentis commissio- nis sit nullitas; 2. si commissio facta sit a Superiore in causa ad ipsum non pertinente per L. 2. C. si a Iudice non competente; quo casu, licet juxta Baldum in cit. L. 2. n. 2. delegatus pronuntiare possit, se in causa delegata competentem esse; si tamen non re ipsa suberat foro delegantis, acta Iudicis delegati nulla, & irrita erunt. Hinc si Princeps laicus, seu secularis causam, quæ verè Ecclesiastica, & extra suum forum est, committat cognoscendam alteri; idque ob auctoritatem committentis, aliàsve rationes pronuntiet, competentem se esse, poterit quidem, si bona fide procedat, excusari a culpa; sed acta ejus irrita erunt, ob Iurisdictio- nis defectum; quippe quam error, quantumvis probabilis, conferre non potest, si commissio non facta ab habente potestatem, prout docere solent Doctores in L. *Barbarius*, ff. de Off. Prætor.

Dubium 3. est, an Iudex secularis cog- noscere, ac iudicare possit, se competentem esse, saltem efficaciter (nimirum sic, ut ejus Iurisdictio per talem pronuntiationem fundamentum, & vires acquirat) si in causa procedere volenti pars objiciat, quod sit Ecclesiastica, ad ipsius proinde cognitionem, & Iurisdictio- nem non pertinens; an si citatus ad Iudicem secularem, excipiat se clericum esse, Iurisdictio- ni in hac causa non subiectum, stante dubio de exceptione ista? Resp. quod non; nam ut docet Glossa in c. *si Iudex* 12. de sentent. excom. in 6. quod de re Ecclesiastica, & spirituali, nec principaliter, nec incidenter habet secularis Iudex se intromittere; juxta c. *Tuam* 3. de ord. cognitionum c. *latores*. 5. c. *per venerabilem* 13. qui filii sint legitimi: sed ut ait Gloss. marg. ibi Felin. hic n. 4. in dubio isto Ecclesiasticus est Iudex, tanquam major; & Decius in c. *cum Ordinem*.

Dubium

127. Dubium 4. est, an idem Judex esse debeat, qui cognoscat de causa possessionis, & proprietatis? Resp. de hoc agi L. *nulli*. 10. C. de Judic. & c. *Pastoralis* 1. de caus. possess. & propriet. Cùm enim Felix Siculus conquestus esset S. Gregorio Pontifici, quòd actores Ecclesiæ Syracusanæ possessiones ejus injustè occuparint, & petiisset, se restitui: Gregorius respondit, judices à partibus eligendos esse, qui de utraque tum momenti, seu possessionis, tum proprietatis causa cognoscant, cùm ita Cæsareis legibus definitum sit, & se, parte alterâ inauditâ, judicare haud posse. Ita habetur in l. 7. registri epistolarum indict. 2. epist. 100. ad Felicem, & epist. 101. ad Joann. Syracusanum Episc. Excipe tamen, ut non procedat, nisi actor, & reus sint ejusdem fori. c. *significaverunt*. fin. de judic. & Abb. hic n. 15. ubi habetur: si actor, & reus diversi fori sint, agentem in possessorio coram Judice Rei, non teneri coram eodem Judice respondere super proprietate; sed debere conveniri coram Judice suo; sic gloss. recept. in cit. c. *fin. V. proprietate*. Quamvis autem Bartolus in cit. L. *nulli*, n. 2. dicat, quòd finito judicio possessorio, si causa proprietatis agitata sit, ad eundem Judicem deferri debeat (quippe qui causam totam citius expediet, cùm in ea jam instructus sit) Resp. tamen omnino sic faciendum, & jurandum, si fieri possit; quia tamen interdum necessitas cogit causam dividere, non enim propter commodum illud accidentale, quia prior Judex melius instructus censetur, majus aliquod incommodum admitti debet; ut videlicet aliquis ad forum alienum trahatur; præsertim Clericus ad forum seculare contra Ecclesiasticam immunitatem, ideo hanc limitationem dictæ legi decimæ adhibet etiam ipse Bartolus L. *incommodati*, §. *duabus*, ff. *Commodati*.

ARTICULUS V.

De actis judicii.

128. **A**cta, etsi quandoque sumantur pro loco, in quo residet Judex instructus de causa recognoscens, ubi acta deteguntur, ut quilibet factum suum audiat, aut videat, & suum consequatur meritum: qui locus aliter etiam *ius* appellatur, L. *pen.* §.

fin. ff. de just. jur. tamen acta simpliciter sunt publicæ scripturæ negotiorum, quæ in judicio aguntur, continentem ordinem eorum, modum, & figuram; vel etiam sunt processus, sive gesta curiæ; gloss. in L. *acta*, ff. *de re judic.*, & c. *quoniam contra* 11. de probat. Cæterùm acta hoc loco dicuntur, quæ sunt coram Judice, aut alio habente Notionem, seu jurisdictionem aliquam, sive fiant in figura judicii, sive absque illa, dummodo pertineant ad illius jurisdictionem, sive voluntariam, sive contentiosam, acta porò sunt multiplicis divisionis; quædam enim sunt *judicialia*, quòd fiant in judicio, etiam si ante litem contestationem; quia quædam judicii acta dicuntur *preparatoria*, & incipiunt à citatione; alia dicuntur *discussoria*; alia denique causæ *decisoria*: quædam *non judicialia*, quæ sunt coram Judice exercente jurisdictionem voluntariam, ut sunt Emancipationes, Donationum insinuationes, minorum alienationes, requirentes decretum Judicis, &c. Alia sunt *judicii ordinaria*, ut est libelli oblatio, citatio, litem contestatio, juramentum Calumniæ, datus terminus probationum, &c. alia sunt *acta cause instructoria* pro litem decisione, uti sunt attestations, instrumenta, confessiones usque ad sententiam, his præmissis:

129. Quæstio est. 1. an acta requirant scripturam? Resp. quamvis etiam acta *non judicialia* plerumque redigantur in scripturam, non esse tamen de illorum substantia; secus est, de *judicialibus*, ex c. *quoniam* 11. de probation. ubi Innocentius III. in CC. Generali statuit, ut tum *in judicio ordinario*, tum in *extraordinario*, seu delegato, Judex tabellionem adhibeat, si id fieri possit, vel duos idoneos viros, qui universa acta judicii, videlicet citationes, dilationes, recusationes, exceptiones, petitiones, responsiones, & interrogationes, confessiones, testium depositiones, instrumentorum productiones, interlocutiones, appellationes, renuntiationes, concursiones, & cætera, quæ occurrerint fideliter, & competente ordine conscribant, designantes loca, tempora, & personas; quæ acta, ita conscripta, partibus tribuantur, *Originali* penes scriptores remanente; ut si super processu judicis controversia oriatur, per acta legitime consignata terminari queat.